

NEWSLETTER

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Martin Slaný:

Česko zaostává za sousedy

Václav Klaus:

Ukrajina byla zneužita
ke konfrontaci

Jiří Weigl:

Ukrajina mezi Evropou
a Ruskem

Otázka IVK:

Jak hodnotíte rok od svržení
Nečasovy vlády?
(Pavel Bém, Jiří Weigl,
Hynek Fajmon, Tomáš Haas,
Ladislav Jakl, Petr Žantovský,
Dušan Šrámek)

Václav Klaus:

Zápis z šestých Rozmluv
na Hanspaulce

Marek Loužek:

Zpráva ze semináře o první
světové válce

Česko zaostává za sousedy

Martin Slaný
Institut Václava Klause

Graf IVK, který nalézáte na první straně každého našeho Newsletteru, obvykle nedoprovází žádný komentář či slovní hodnocení a necháváme v něm vyniknout čistě řeč čísel. Byť i aktuální graf, který nemilosrdně srovnává vývoj hrubého domácího produktu v ČR a sousedních zemí za posledních více než pět let, je o stavu naší ekonomiky dostatečně vypovídající, domníváme se, že za malý komentář stojí, resp. že doprovodný text k němu je nezbytný.

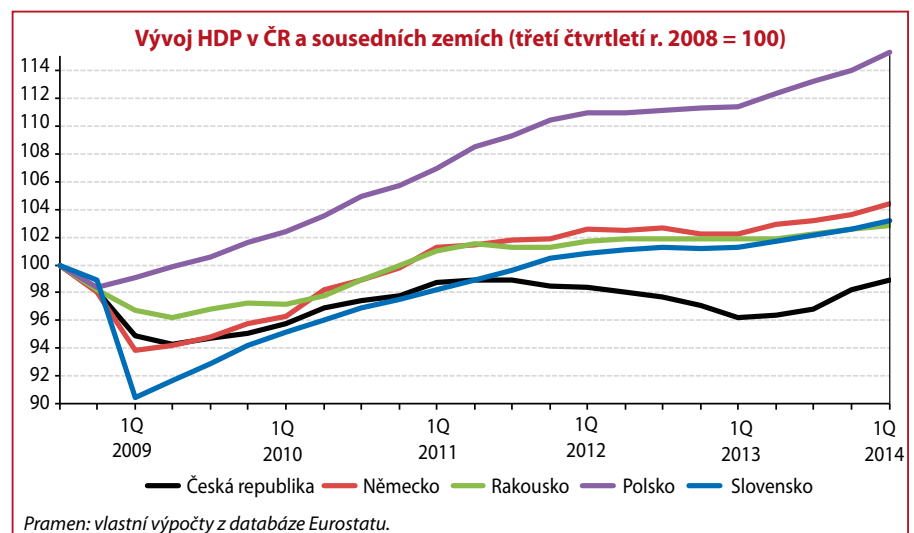
Aktuální zveřejněná data (resp. odhady) Českého statistického úřadu o meziročním vývoji hrubého domácího produktu (HDP) v prvním čtvrtletí letošního roku ve výši 2,9 % jsou zajisté pozitivní informací a dávají spolu s vývojem ekonomiky z konce loňského roku naději na její – snad trvalejší – oživení. Upřená pozornost na tyto dílčí údaje však ještě více odvádí pozornost od dlouhodobějšího vývoje ekonomiky a jeho příčin. Naše ekonomika nejen že od posledního čtvrtletí roku 2011 dosahovala šest čtvrtletí za sebou záporných hodnot, neboli prožívala ekonomickou recesi, což je v novodobé historii ČR nechtěným rekordem, ale rovněž za posledních více než

pět let dosahuje velmi podprůměrných výsledků. Od počátku euro-americké finanční a ekonomické krize ve třetím čtvrtletí roku 2008 (pád bankovního domu Lehman Brother ve Spojených státech) po první čtvrtletí letošního roku (což je celkem 23 čtvrtletí) je průměrný růst české ekonomiky mínus 0,1 %. Náš největší soused a obchodní partner Německo zaznamenal průměrný růst za tuto dobu plus 0,7 %, Rakousko 0,4 %, Slovensko 1,3 % a Polsko dokonce 2,9 %. Ve středoevropském regionu je na tom hůře (se svými specifickými potížemi) už jen Maďarsko, průměrný růst mínus 0,7 %.

Hloubka zaostávání naší ekonomiky ve střednědobém kontextu vynikne, podíváme-li se na to, jak se změnil HDP kumulovaně od počátku ekonomické krize (3. čtvrtletí roku 2008 = 100), což dokládá právě aktuální graf IVK. Přes kladná čísla růstu HDP v posledních čtvrtletích nedosahuje úroveň našeho HDP stále ještě ani předkrizové úrovně. Česká ekonomika je stále 1 % pod stavem poloviny roku 2008. Všechny ostatní sousední země už dávno předkrizovou úroveň překonaly a svojí výkonností se nám výrazně vzdálily. Rakouská ekonomika si polepšila o 2,8 %, slovenská o 3,2 %, německá o 4,4 % a polská ekonomika je na tom lépe dokonce o více než 15 %.

Uvážíme-li, že naši sousedi patří mezi naše hlavní obchodní partnery, pak ani jejich návrat na předkrizové úrovně nám ke stej-

LETNÍ GRAF IVK

Institut Václava Klause o.p.s.

Šárecká 29
160 00 Praha 6
e-mail: office@institutvk.cz
www.institutvk.cz

IVK – Newsletter
Institutu Václava Klause
Registrace MK ČR E 11024
Periodicita: měsíčník
Datum vydání: 18. 8. 2014

nému vývoji nedopomohl. I to je důkazem, že naše nedobré ekonomické výsledky nelze svádět pouze na vnější podmínky, ale že jsou dominantně odrazem vnitřních (domácích) systémových příčin. Z grafu je rovněž zřejmé, že i země jako Německo a Slovensko, které měly prvotní propad ekonomiky ještě hlubší než Česká republika, se dokázaly z ekonomických potíží vymanit mnohem lépe a rychleji. To svědčí o větší flexibilitě jejich ekonomik oproti ekonomice naší. Právě přílišnou rigiditu naší ekonomiky, svázanost nejrůznějšími regulacemi a nařízeními, považujeme za jednu z hlavních systémových příčin našich podprůměrných ekonomických výsledků v dlouhodobějším pohledu.

Podprůměrná ekonomická výkonnost naší země se odrazila i v procesu konvergence

(přibližování se) k ekonomické úrovni vyspělejších zemí. Přesto, že jsme v minulosti patřili mezi transformujícími se zeměmi mezi nejúspěšnější v rychlosti dohánění vyspělejších ekonomik, poslední roky to už neplatí. Ve zminěném období let 2008-2013 se naše ekonomika k průměru nejvyspělejších zemí Evropské unie, tzv. EU-15 nepřiblížila ani o 1 procentní bod a zůstává na 73 %. Naopak Slovensko si v tomto období polepšilo o 5 procentních bodů a se 70 % je již těsně za námi. Polsko si polepšilo dokonce o 11 procentních bodů a v loňském roce bylo na 62 % průměru EU-15.

Byť je určitý optimismus nezbytnou nutností k tomu, aby probíhalo další zotavování české ekonomiky, je nutné si přiznat, že zatímco čerstvým, čtvrtletním datům

o růstu české ekonomiky je věnována poměrně značná pozornost, předcházející pětiletá stagnace silným tématem – ani odborným, ani výzkumným natož politickým – nebyla a není. Přitom příčiny naší letité stagnace nezmizely. Pokud budeme tento fenomén opomíjet i nadále, nebude možné systémové příčiny dostatečně analyzovat a následně přijímat tolik potřebná opatření, která by dlouhodobě podprůměrný ekonomický vývoj zvrátila. Bez toho bude hospodářská politika jen směsicí ad hoc krátkodobých opatření, která (možná plusově, ale převážně minusově) přispějí ke krátkodobému růstu, ale dlouhodobý problém, kterým podprůměrný vývoj ekonomiky bezesporu je, nevyřeší. Současná vládní politika je toho dobrým či spíše špatným příkladem. ■

Ukrajina byla zneužita ke konfrontaci

Václav Klaus

Zprv bych chtěl zdůraznit, že jsme uvítali a rádi přijali pozvání na dnešní setkání. Dialog o těchto věcech je nezbytný. Zatím jsme svědky jednostranné a jednosměrné propagandy, která je špatná, a která není dialogem. Jestli toto setkání k jistému dialogu může přispět, tak se ho velmi rádi zúčastníme. Neobáváme se formulovat své názory, ale jen bych chtěl předem upozornit, že se od nás nemůžete dozvědět jakýkoli oficiální postoj České republiky. Nejsme ve vládě, nejsme prezidentem či premiérem a náš názor se od postoje české vlády výrazně liší.

Podivná teorie „mostu“

Několikrát zde v úvodním vystoupení Anthonyho Salvii padlo slovo Evropa. Pořád se snažím vysvětlovat našim americkým přátelům, aby byli opatrní v používání slova Evropa a Evropané. Velmi striktně odlišujeme Evropu a Evropskou unii. Ve vystoupeních Američanů je to velmi často směřováno. Evropa nemá a nemůže mít žádný názor. Je to kontinent. Názor na tu či onu věc může mít pouze Evropská unie. Názory na situaci na Ukrajině mají politici, političtí aktivisté, média, ale Evropa žádný názor mít nemůže. Je to sice banální, ale mám pocit, že je třeba to stále znovu opakovat.

Když jsme před deseti lety vstoupili do Evropské unie, jezdil jsem jako prezident republiky po celé Evropě a všude jsem slyšel „Welcome to Europe“. Snažil jsem se vysvětlovat, že jsme v Evropě byli vždy, že jsme do ní nevstoupili právě teď. My jsme vstoupili – a asi jsme neudělali dobře – do lidí vytvořené organizace nazvané Evropská unie. Mohli

nás proto vítat slovy „Welcome to the EU“, ale ne „Welcome to Europe“. To je metodologicky velmi důležité a musím na tom trvat. Navíc, my jsme Češi, nejsme Evropané. My „pouze“ žijeme na evropském kontinentě. Jsme tomu rádi, ale náš pocit identifikace s Evropou – alespoň u některých z nás – je poměrně slabý. Já mám jiné identity, které cítím jako daleko silnější než identitu evropskou.

Pojem „bridge“ není nosný, není produktivní. Doporučuji se tomuto pojmu vyhýbat.

Slyšel jsem zde slovo „bridge“ – most. Resp. návrh, že by se Ukrajina mohla či měla stát mostem mezi Evropou a Ruskem. Toto slovo má pro nás určité konotace. Náš první prezident koketoval po roce 1989 s myšlenkou, že by tehdy ještě Československo mělo být mostem mezi Východem a Západem. Mnozí z nás jsme okamžitě a automaticky reagovali, že je to omyl, nesmysl, chyba, že tak v žádném případě úlohy naší země nemůžeme koncipovat, protože „bridge“ je na to, aby se mohlo z jedné strany chodit či jezdit na druhou. A to jsme nechtěli. Pojem „bridge“ není nosný, není produktivní. Doporučuji se tomuto pojmu vyhýbat.

Konfrontace mezi Západem a Východem

Padlo tady ještě jedno slovo, ke kterému bych se chtěl vyjádřit. A to sice slovo revoluce. My už jsme tady ve střední Evropě a v naší zemi několik revolucí zažili a proto víme, že revoluce musí mít jisté charakteristiky. Mnozí z nás organizaci protestů na Majdanu neinterpretujeme jako revoluci. Tím se asi budeme lišit od postojů celé řady dalších lidí, ale revoluce je něco jiného. Opět je to možná hraničit slovy, ale slova jsou důležitá, protože jak se vytvoří nějaká nálepka, už je k tomu přilepená a už se skoro nedá odstranit.

Máme pocit, že se Ukrajina stala obětí, že Ukrajina byla zneužita a že byla použita k vyvolání nové fáze konfrontace mezi Východem a Západem. To si Ukrajina nezasloužila a zejména si to nezasloužili lidé na Ukrajině, kteří mají za sebou tragických sedm desetiletí děsivého komunismu a kteří za těch dvacet či dvacet pět let neuspěli provést skutečnou fundamentální politickou, ekonomickou, sociální transformaci. Proto je ta země křehká, proto je ta země zranitelná. Proto bylo poměrně snadné ji postrčit nějakým směrem a vyvolat to, co se vyvolalo. Když říkám postrčit, tak už zaujímám jistý názor. Nemyslím si, že to „postrčení“ nastalo z východu. Postrčení Ukrajiny nastalo ze západní strany, vítr foukal ze západu, nikoli z východu. Díky slabosti a zranitelnosti Ukrajiny a vzhledem k absenci skutečné postkomunistické transformace bylo toto zatřesení Ukrajinou snadné. Nyní jsme konfrontováni s následky tohoto kroku.

Máme pocit, že se Ukrajina stala obětí, že Ukrajina byla zneužita a že byla použita k vyvolání nové fáze konfrontace mezi Východem a Západem.

Opakuji naši základní tezi: nešťastná Ukrajina se dostala do nezaslouženého problému a byla-li konfrontována s tím, zda se v tuto chvíli rozhodnout pro Západ nebo Východ, muselo nastat to, co v ní nastalo. Uměl bych o tom ještě dlouho mluvit, ale daleko přesnější formulace má můj kolega Jiří Weigl, ředitel IVK a rád mu předávám slovo (publikováno jako „Ukrajina mezi Evropou a Ruskem“, www.institutvk.cz, 9. července 2014).

Vystoupení u kulatého stolu k situaci na Ukrajině organizovaném americkým think-tankem „American Institute in Ukraine“ dne 8. července 2014 v Praze. ■

Ukrajina mezi Evropou a Ruskem

Jiří Weigl
výkonný ředitel
Institutu Václava Klause

V médiích i z úst politiků často slyšíme, že dnešní ukrajinská krize je nejvážnějším mezinárodním konfliktem od konce studené války. Zdá se to tak hlavně proto, že ukrajinská krize se mediálně rozvíjí především jako konflikt mezi Západem a Ruskem, jako jakési pokračování staré studené války, zatímco její podstata – vnitřní politická, společenská i ekonomická krize dlouhodobě nestabilního postsovětského státu složitě hledajícího svou identitu a mezinárodní zakotvení – je v podstatě přehlížena. Krize je z pohledu Západu v podstatě zredukována na přetahování s Ruskem o to, zda bude Ukrajina vytržena z tradičních staletých vazeb a stane se protirusky orientovaným satelitem Západu nebo zda bude zachován nějaký geopolitický status quo. Takový přístup je nebezpečný a vede pouze k eskalaci, nikoliv řešení.

Kořeny ukrajinské krize

Kořeny ukrajinské krize leží v době rozpadu SSSR. Pokojná desintegrace bývalé jaderné světové velmoci osamostatněním bývalých sovětských republik proběhla nečekaně hladce a bezkonfliktně k překvapení celého světa, který se hrozil nepředvídatelného násilí a konfliktů. Ty, stejně jako frustrace a napětí, zůstávaly skryty pod povrchem a nyní se ve změněných podmínkách znovu vracejí.

Kořeny ukrajinské krize leží v době rozpadu SSSR.

Ukrajina je toho jasným příkladem – byl to sovětskou komunistickou byrokracií vytvořený administrativní útvar spojující vzájemně odlišné a málo související oblasti, postrádající společnou identitu, tradice i historickou zkušenost. Jako samostatný stát vznikla nikoliv v důsledku uvědomělého boje svého obyvatelstva za nezávislost, ale jako výsledek odporu komunistické nomenklatury proti jelscinovským změnám v SSSR. Celých uplynulých více než dvacet let slouží Ukrajina jako varovný příklad nezvládnuté transformace a korupčního prostředí – jako příklad neúspěšné země ovládané oligarchy. Pro Rusko bylo oddělení Ukrajiny zásadní negativní změnou, již nebylo schopno v době svého totálního ekonomického a politického rozkladu zabránit. Ztratilo velkou část území, které bylo více než tři století integrální součástí Ruska a jehož velká část je kompaktně osídlena Rusy. Ekonomicky i historicky šlo vždy o klíčová teritoria pro ruský stát.

Uspokojení, které zavládlo na Západě po zatlačení Ruska bezprecedentně daleko na východ, má jednu velkou slabinu. Rusko s tímto stavem není trvale smířeno, považuje jej za nespravedlivý a vynucený a snaží a bude se jej snažit změnit. Tento postoj je široce sdílený a není vázán na jednu osobu nebo jednu vládnoucí garnituru. Proto laciná personifikace ruského postoje s osobou prezidenta Putina vůbec není na místě.

Pokus Západu jednostranně začlenit Ukrajinu do své sféry vlivu, aniž by měl připraven projekt celkového řešení vztahů s Ruskem, uvedl do pohybu procesy, které vytvářejí velmi nebezpečnou výbušnou směs.

Svět a Evropa mají podobnou zkušenost s dělením a umělým oslabováním Německa. To vytvořilo pouze dlouholetou konfliktní oblast v Evropě a nakonec se znovusjednocení stejně prosadilo, stejně jako německá dominance minimálně ve střední Evropě. Podobný proces, bohužel v konfliktní podobě, zažíváme nyní v Evropě východní.

Boj o sféry vlivu

Pokus Západu jednostranně začlenit Ukrajinu do své sféry vlivu, aniž by měl připraven projekt celkového řešení vztahů s Ruskem, uvedl do pohybu procesy, které vytvářejí velmi nebezpečnou výbušnou směs. U části obyvatel na Západě Ukrajiny vyvolal naivní přehnaná očekávání, že Západ je schopen zemi ekonomicky zajistit, a oživil protiruský nacionalismus. Na východě země naproti tomu vyvolal obavy a snahu o oddělení. V Rusku naopak západní politika posílila přesvědčení, že Západu jde o totální oslabení a likvidaci Ruska jako relevantní velmoci a Rusko začalo asertivně jednat.

Ukrajinská krize ukazuje, že region i svět rozpad SSSR ještě zdaleka neabsorbovaly a že zde zůstává významné ohnisko otevřených problémů, které Evropu i svět ohrožují. Jejich eskalace není v našem zájmu. Proto je

třeba zásadně odmítnout krátkozraké pokusy hodnotit dění bipolární optikou – usilovat o vítězství Západu a potrestání Ruska nebo naopak. Pro obě strany by takové vítězství bylo vítězství Pyrrhovo a pro Ukrajinu tragédie.

Ukrajinskou krizi nelze vyřešit bez vybudování nové architektury vztahů mezi Ruskem a Západem. Jen v jejím rámci může fungovat asociační dohoda Ukrajina-EU. Naším vítězstvím nemůže být nová studená válka, frustrované a nepřátelské Rusko a nesmyslné závody ve zbrojení.

Ukrajinskou krizi nelze vyřešit bez vybudování nové architektury vztahů mezi Ruskem a Západem. Jen v jejím rámci může fungovat asociační dohoda Ukrajina-EU.

Boje na Ukrajině a prolévání krve toto vše značně ztížily. Stále trvá problém soužití menšiny velkého národa s oporou v sousední velmoci a většinového národa teprve hledajícího a budujícího svou identitu a národní tradici. Je to problém zásadní a měli bychom mu rozumět alespoň my v ČR. My jsme jej měli před sedmdesáti a více lety ve vztahu s Němci a nebyli jsme schopni nalézt řešení. To přinesla v drastické podobě až druhá světová válka a období těsně po ní. Druhou podobnou krizi v soužití národů v mnohonárodním státě v době rozpadu Československa jsme zvládli proto, že jsme pochopili priority a našli dlouhodobě oboustranně výhodné řešení.

Ukrajina i východní Evropa potřebují totéž – ne vítězství a porážku – ale řešení a dohodu, na níž vydělají všichni. Netahejme do svých představ paralely s Mnichovem a rokem 1968 – to jsou naše vlastní frustrace a s realitou dnešní Ukrajiny málo souvisejí. Inspirujme se jinde, hledajme dlouhodobá řešení.

Diskuse u kulatého stolu „Ukrajina mezi Evropou a Ruskem“, The American Institute in Ukraine, Praha, 8. července 2014.

Předplatné na rok 2014

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Předplatné IVK zahrnuje pravidelný newsletter, sborníky a ostatní publikace, pozvánky na semináře.

Základní cena předplatného je 660 Kč.
Studentské předplatné 330 Kč.

predplatne@institutvk.cz

OTÁZKA IVK

Rok od svržení Nečasovy vlády

Od zkonstruovaného svržení Nečasovy vlády uplynul rok. Nebyl to jen pád vlády, ale atentát na politický systém. Podařilo se jeho strůjčům během tohoto roku demontáž politického systému zcela završit?

Pavel Bém

bývalý primátor hlavního města Prahy

Co se za jeden rok od pádu vlády stalo? Proběhly jedny předčasné a jedny řádné volby. Došlo k revoluční transformaci českých médií. Do vládního prostoru vstoupila rozdělená a tudíž relativně slabá levice, kterou může potkat stejný osud jako ODS, kdysi hegemon české pravice. Naprosto unikátním fenoménem se stal Andrej Babiš, který obsadil ve vládě klíčové pozice, legitimizoval a formalizoval politické podnikatelství, ovládl významnou část médií, a také dokázal změnit morální parametry české společnosti ve vztahu k naší komunistické minulosti. To logicky muselo vést k aktivitě dalších podnikatelských elit, kterým, pokud chtějí přežít, nezbyvá než „obsadit“ zbylý politický prostor anebo se s Andrejem Babišem spojit.

Posílila se tak moc „finančních oligarchů“, kteří po vzoru našich východních sousedů ovládají stát. Lze namítnout, že to není nic nového pod sluncem, protože „finanční oligarchové“ už dávno český stát spolurídí, a není také žádné tajemství, že někteří z nich už dávno vlastní významnou část mediálního trhu. Nedošlo tedy k ničemu jinému než k pouhé „redistribuci“ politické moci a s ní spojených penězvodů. Tato politická realita není předmětem mého kritického zamyšlení, stejně jako jím není pokus o prognózu, co se stane s českou levicí. Koneckonců, současná vláda nevládne hůře, než vládly poslední tzv. „pravicové“ vlády.

Předmětem mého zamyšlení jsou nikým nezvolení a nedelegovaní „morální oligarchové“ a jejich vliv na fungování země. Předmětem mého zájmu je slovy posledního padlého premiéra „jakobínská justiční mafie“. Role specializovaných policejních útvarů a zpravodajských služeb nasazujících odposlechy a operativní techniku (legálně či nelegálně). Jejich moc při destrukci minulé, současné i jakékoliv budoucí vlády. Role „nezávislých“ státních zastupitelství a spravedlivě rozhodujících soudů. Tedy role a funkce základních pilířů demokracie fungujícího svobodného státu.

Kdyby vláda Petra Nečase nepojmenovala sebe sama „vládou boje proti korupci“, kdyby sama nelegitimizovala nezákonné nasazování odposlechu a operativní techniky k likvidaci politických konkurentů či oponentů, asi by se vše odvíjelo jinak. Kdo

s čím zachází, také tím schází. Ale to není to podstatné. Obávám se, že nedošlo pouze k „evolučnímu“ pádu vlády, ale k daleko větší „revoluční“ transformaci české politiky. To, co z pádu vlády a předčasných voleb totiž vzešlo, není jenom nová (další) vláda, ale také nová společenská realita postavená na úplně novém vnímání společenské morálky (toho, co je dobré a co špatné), na úplně nových principech právního státu (co se smí a co se nesmí) i na novém algoritmu samotného řízení státu (např. prostřednictvím politicky ovládaných médií či soukromých firem, etc).

Z dramatických vystoupení špiček policie i justice jsme se před čtrnácti měsíci v přírodních televizních přenosech v jakési politické „reality show“ dozvěděli, že byly úřadem premiéra ČR zneužity zpravodajské služby, došlo k závažnému korupčnímu jednání premiéra a tři poslanci, a také k fatálnímu propojení špiček politiky a organizované mafie. Indicie a důkazy pro tyto závažné trestné činy ohrožující samotnou podstatu demokratického státu byly prý nezpochybnitelné.

Za čtrnáct měsíců od tohoto dramatu máme následující závěry. Tři exposlanci ODS obvinění z korupce byli v plném rozsahu zproštěni obžaloby (jejich politický a možná i osobní život už takové „omilostnění“ nejspíše nezažije). Političtí podnikatelé, kteří byli onálepkováni jako „kmoťi“ či „mafiani“, jsou sice mediálně perzekuováni, objevují se stále nová a nová obvinění, vždy však bez patřičných důkazů, a tak se zdá, že se vše odehrává pouze proto, aby se udržovala společenská poptávka po honu na „čarodějnice“. A tak jedinými skutečnými „viníky“, kvůli kterým proběhl státní převrat, jsou Jana Nagyová, která si měla údajně kupovat příliš mnoho drahých kabelek, a generálové vojenské kontrarozvědky, kteří jsou za „skutky, ohrožující podstatu státu“ trestáni v kárných řízeních...

Vše je v nejlepší pořádku a nikdo nenese za nic odpovědnost. Nikdo nebyl potrestán. Touto skutečností došlo k formální legitimizaci použití odposlechu a operativní techniky nasazených přímo na premiéra a jeho okolí (což samo o sobě je šílené), následně došlo k legitimizaci použití policejní síly na Úřadu vlády (což je ještě šílenější). Znamená to také, že může stejným způsobem padnout jakákoliv další vláda. Stačí vykonstruované „podezření“ v hlavách mocných sociálních inženýrů, kteří se rozhodnou být nejvyššími strážci morálky.

Druhým aktérem celé operace byla významná část sdělovacích prostředků. Mé-

dia prošla za posledních čtrnáct měsíců „revoluční transformací“. Změnila se téměř od základu jejich vlastnická struktura. Padla do té doby nezpochybnitelná tabu (např. že vlastník není politik, protože jenom tak je možné chránit tzv. „nezávislost a objektivitu médií“). Došlo k „veletoči“ na klíčových pozicích šéfredaktorů a editorů. A po něm došlo k dalšímu, tentokrát už „kolotoči“ na místech podřízených. V českých médiích a zvláště pak tištěných nezůstal kámen na kameni. Až na výjimky. Jaký maďarský guláš z toho vznikne, ještě nevíme. Troufnu si tvrdit, že určitě nepovede k vyšší kvalitě, objektivitě a nezávislosti médií, ale spíše k opaku. Bůh nás ochraňuj.

Jiří Weigl

výkonný ředitel
Institutu Václava Klause

Dlouhodobou snahou určitých zákulisních sil u nás je rozbití standardního systému jasně definovaných politických stran, jak u nás vznikl v 90. letech a nahradit jej tzv. „politickými projekty“, bez členstva a ideologie, které se opírají výlučně o marketingové techniky a mediální manipulaci. Těm, kteří je tvoří a ovládají, se má dostat bíanco šeku a volných rukou k provádění politiky bez ohledu na demokratické mechanismy, kontrolu veřejnosti a odpovědnost vůči voličům.

K likvidaci tradičního politického systému slouží „kampaň proti korupci“, de facto zaměřená na zničení či zásadní oslabení dlouhodobě etablovaných tradičních stran na pravici i levici. Pád Nečasovy vlády proběhl také právě s tímto korupčním zdůvodněním. Korupce byla prohlášena za nejzávažnější společenský problém. Tvrdí nám, že veřejnost prý zásadně odmítá prorůstání byznysu a politiky v podání tradičních stran. Nevadí však, že do politiky vstupují přímo mediálně byznysové konglomeráty opřené o síť politických aktivistů, jež díky mediálním impériím a byznysovému finančnímu zázemí mají politickou scénu opanovat.

Veřejnosti je vtoukán odpor k politice a politikům, jako k něčemu špinavému, korupčnímu a a priori nedůvěryhodnému, stát má být řízen technokraticky, bez demokratické kontroly. Úkolem dneška má proto být odebrat z rozhodování a vlivu politiků co nejvíce oblastí veřejného života a předat je „nezávislým“ osobnostem nebo pod vlivu nikomu neodpovědných aktivistických sku-

pin. To s nekritickým podřizováním se centralizačním tendencím v EU výrazně oslabí samotný smysl politické demokracie u nás.

Hynek Fajmon
podnikatel

Nečasova vláda nebyla obětí atentátu ale spoluvinníkem demontáže politického systému ČR, který u nás existoval od roku 1993 do roku 2010. Již zvolení TOP09 a VV do PSP znamenalo nabourání českého stranického systému. Následně nekompetentní vládnutí Nečasovy vlády situaci dále zhoršovalo. Zásadní negativní změnou bylo zavedení přímé volby prezidenta.

Situaci však zhoršovalo i samotné vládnutí Nečasovy vlády plné vnitrokoaličních šarvátok, především v oblasti vnitřní a vnější bezpečnosti. Do klíčových funkcí v rámci tajných služeb, armády, policie, státního zastupitelství a soudů byli jmenováni příliš mladí a nezkušení, ale nesmírně ambiciózní lidé. Výsledkem této neuvěřitelné personální politiky byl zásah policie a státního zastupitelství na úřadu vlády, který nemá v demokratických státech na celém světě žádnou analogii. Přitom se stále více ukazuje, že k tomuto zásahu neexistoval žádný skutečný důvod. Paradoxem hodným Haška nebo Kafky je to, že zásah provedli lidé jmenování Nečasovou vládou.

Následný rozpad politické scény a růst podpory veřejnosti pro populistické a oligarchické struktury je již jen důsledkem vývoje započatého již v roce 2009 tím, že ústavní soud zrušil předčasné parlamentní volby.

Tomáš Haas
publicista

Pád Nečasovy vlády nebyl jeden výstřel. Byl jen incidentem, i když významným a varujícím, čehosí, co pouhým okem neviditelně probíhá již dlouho – Václav Klaus to před lety nazýval nebezpečím soudcokracie, Petr Nečas, jeho zatím nejviditelnější obětí, mluvil o „vládě policejních plukovníků“.

Pravdu měli oba, ačkoliv ty výroky jsou od sebe vzdáleny několik let. Václav Klaus ten fenomén identifikoval. Petr Nečas to pojmenování rozšířil nedlouho před tím, než se jeho vláda stala jeho zatím největší obětí. Předcházela okázalá zatýkání bývalých poslanců.

Nečasův případ a případ jeho manželky není ještě ukončen a ty předchozí vesměs ztroskotaly bez výsledků – ale také bez následků. Státní zástupci, kteří v živém televizním přenosu zahájili největší „korupční“

kauzu v historii, narazili na až někdy komický nedostatek důkazů.

Rozvrat politického systému ale neskončil. Pokračuje i na nižších úrovních. Zastupitelé měst a obcí jsou obviňováni za politická rozhodnutí a způsob hlasování.

Důkazem není prokázána korupce, je jím škoda, kterou „zavinili“, a pokusy o útok na prezidenta pomocí Ústavního soudu v případě amnestie. O tom, zda škoda nastala, rozhoduje policie. Policie a státní zástupci ale nejsou orgány zvolené, aby rozhodovali o tom, co je v zájmu občanů.

Demontáž nejen pokračuje, rozšiřuje se, získává větší a větší množství příznivců. Voliči ztrácí důvěru ve standardní politické strany a přenáší své sympatie na očekávané spasitele - mesiášské osobnosti a hnutí a strany bez vlastní politické nabídky, založené na negaci a odmítání standardního politického systému. Voliči jsou těmi, kdo ztrácí nejvíce. Ale taková je demokracie. My bohužel nehledáme nejlepší cestu k úspěchu, hledáme viníky toho, že se nám nedaří.

Ladislav Jaki
Institut Václava Klause

Boj o samu politiku je mnohem důležitější než politický boj sám. Existence politiky je totiž prvním předpokladem toho, aby politický boj mohl vůbec probíhat. I pro fotbal je zásadnější sama existence hřiště než výsledek jednotlivého zápasu. Bez hřiště totiž nebude žádný zápas.

Boj o vznik skutečné politiky u nás začal již v den založení Občanského fóra 19. listopadu 1989. Již tam od samého počátku hořely polemiky o tom, zda je stranická a parlamentní politika věcí překonanou nebo naopak nutným předpokladem demokracie. Mimo půdu OF pak rašily další politické iniciativy: Československá demokratická iniciativa, ODA, Obroda, Křesťansko-demokratická strana a vlastně i Sládkovi republikáni.

Hlavní a rozhodující střet ale proběhl na půdě OF a vyvrcholil na památném Hostivařském sněmu přeměnou OF v politickou pravicovou stranu s předsedou Václavem Klausem. Poražená Paloušova, Dienstbierova a Pithartova skupina se s prohrou nesmířila a vynutila si odchod z OF včetně poloviny všech aktiv, ačkoliv vliv u voličů měla sotva desetinový.

Vyhráno? Vůbec ne. Boj o strukturovanou politickou scénu probíhal i nadále a hlavní baštou boje proti standardní politice se stal Havlův Hrad. S jeho pomocí byla svržena vláda v roce 1997 a zdálo se, že politické strany to mají spočítané. Smlouva, kterou poražená ODS umožnila vítězi ČSSD sestavit vládu, však dočasně hřiště pro politický souboj uchránila.

Střet ale neprobíhal jen mocenskými prostředky. Celá léta jsme slyšeli věty o tom, jak spor pravice s levicí je zastaralý a překonaný, jak je zapotřebí vlády odborníků. Současně sílil až skoro třídní boj proti živochovi zvanému politik. Zdálo se, že lidé si své představitele volí proto, aby měli následující léta koho nenávidět.

Z předchozích řádek to vypadá, že za poslední rok, tedy od pádu Nečasovy vlády, k žádné kvalitativní změně nedošlo, že to byl jen další kvantitativní krok směrem pryč od politiky. Je tomu ale opravdu tak? Nenašly změny i zcela kvalitativní?

Obávám se, že ano. Po vládním převratu, provedeném - jak se na banánovou republiku sluší - silovými složkami moci, je mnohé už zcela jinak. Nikdy dříve se nestalo, aby společnost tleskala tomu, že si někdo koupí moc. Nikdy dříve se nestalo, že by společnost tak lechce tolerovala spojení mediálního a ekonomického vlivu s mocí. Nikdy dřív se nestalo, že by kriminalizace povýšila na hlavní nástroj politického boje.

Ilustrativní ale není jen současná vláda, kde „tradiční“ sociální demokraté, dávno již ovládnuti havlovským elementem, jen poslušně plní úkol dodat současné moci zdání politické vlády. Ilustrativní je i chování zdecimované opozice a zejména témata, kterými „žije“ náš současný kvazipolitický střet. Služební zákon? Spotřební daň z pohonných hmot? To má být základní politický boj o postavení člověka ve státě?

Ne, to není politika, to je jen hra na politiku. A z těchto garnitur obrození politiky už nevzejde. Pokud vůbec, přijde odjinud.

Petr Žantovský
prorektor Akademie managementu a komunikace Praha

Pád Nečasovy vlády, prezidentská (Rusnokova) přechodná vláda bez důvěry parlamentu a poté volby, v nichž zvítězila nepolitická či neideologická politika, jsou události logicky vzájemně provázané. Jejich kořeny ale hledáme ještě dříve. Je nutné se vrátit do roku 1989 a připomenout vliv tezí Václava Havla o jakési specifické české cestě elitářské „demokracie“. Tyto teze pak našly naplnění v činech představitelů různých stran – od standardních (Sobotkova a Špidlovo křídlo v ČSSD) po nestandardní (ze sarajevského puče vzešla Unie svobody atd.).

O období let „opoziční smlouvy“ napsal Václav Klaus esej o „Zemi, ve které se už dva roky nevládne“. Z dnešního pohledu však šlo možná o jediné období tohoto čtvrtstoletí, kde se v zemi skutečně vládlo – exekutivní odpovědnost měla jedna strana a opoziční kontrolu druhá. Nebýt Havla a Ústavního soudu, byl by vstoupil v platnost změněný volební zákon a byli bychom

u nás dnes blíže britskému systému „the winner takes it all“.

To, co následovalo po konci opozičně-smluvního období, byla jen postupná dekonstrukce standardních parlamentně-demokratických pravidel. Započal ji již zmíněný Vladimír Špidla, ale mnohem důkladněji pak Mirek Topolánek se svou veřejně hlášanou praxí řízení státu jako ese-róčka. Tím, že Topolánek jako premiér porušil zavedenou zásadu, podle níž musí mít politika ideové (či ideologické, chcete-li) podloží, položil základy trajektorie, po níž se vyšplhal do čela země Andrej Babiš. Topolánek také zavedl praxi spojení se třeba s čertem, když to přinese momentální prospěch – viz souručenství s Bursíkovými Zelenými a jako důsledek korupcí prolezlý systém solární energetiky.

Nečasova role v tom všem je spíše smutná než historická. Jeho osobní problém (slepá závislost na asistentce a později manželce Janě Nagyové) sice usnadnil opozici a novému prezidentu Zemanovi rozbití Nečasovy vlády, ale nebyl toho příčinou. Skutečnou příčinou byla totální eroze smyslu politiky jako služby obci a jeho nahrazení pragmatickým vládnutím „jen pro ten dnešní den“ – a není už podstatné, zda toto vládnutí řídí Miroslav Kalousek nebo Andrej Babiš. Každopádně nejhorším důsledkem tohoto vývoje není jen neutěšená

ekonomická bilance či nečitelná zahraničně-politická orientace. To nejhorší je ztráta občanovy důvěry v politiku, její etos a význam. To je něco, co se – pokud vůbec – bude napravovat nejdéle a nejtíž.

Dušan Šrámek
publicista

Pokud bychom se měli zabývat podstatou změn, které vedly k pádu Nečasovy koaliční vlády a ke vzniku současného politického uspořádání, nelze pominout roli represivních složek, a to především státního zastupitelství.

Ekonomická krize a s ní spojené atavistické obavy z poklesu dosažené životní úrovně spolu s nespokojeností se způsobem řešení různých ekonomických a politických rozhodnutí, která byla a priori spojována s kriminálním jednáním, vytvořily nebezpečný společenský mix, na jehož konci vykristalizoval současný politický režim.

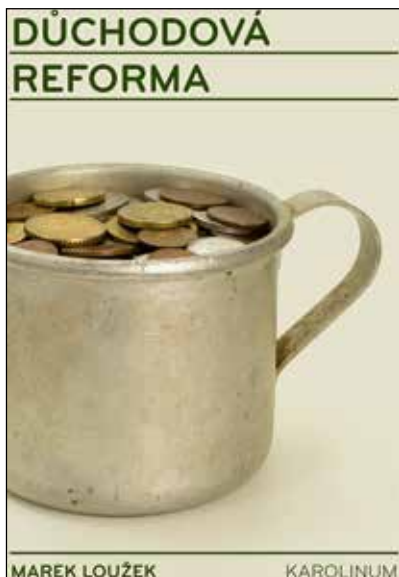
Mainstreamovými médii, různými samozvanými „protikorupčními“ aktivitami a některými nově vznikajícími politickými subjekty byla veřejnosti nvnucena představa, že veškeré hospodářské a politické problémy

se vyřeší, pokud se podaří odstranit představitelů mocenských orgánů, kteří byli svévolně označeni jako „zametači“ kauz. Rozbuškou a záminkou k čistkám se stala kauza místopředsedy vlády Jiřího Čunka, respektive způsob, kterým došlo k zastavení trestního stíhání.

Vláda Petra Nečase, a on sám osobně, bohužel na tuto populistickou vlnu nastoupili, aniž by si uvědomovali, že mlýnské kolo může nakonec rozdrtit i je. Pod pláštěm očisty justice a nezávislosti v rozhodování represivního aparátu tak bylo nevybíravým a často zmanipulovaným způsobem zlikvidováno liberální vedení veřejné žaloby, a nahrazeno osobami, které postupně začaly zcela radikálně měnit vztah politické a trestně právní odpovědnosti ve prospěch kriminalizace do té doby nezávadných, čistě politických rozhodnutí. Neblahým prosazovatelem těchto změn se stal ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil.

Je těžké dnes přesně odlišit, čím byli ti kteří aktéři čistek motivováni. Do jaké míry šlo o naivní levičáckou představu o ráji na zemi po odstranění veřejných nepřátel, o předem připravovaný kalkul, jak si násilně vynutit změnu politického a tím pádem i ekonomického hřiště, fanatický jakobinismus, či o bezskrupulózní snahu o rozšíření své osobní moci či moci svého úřadu? Nejspíš od všeho trochu. ■

NOVINKA

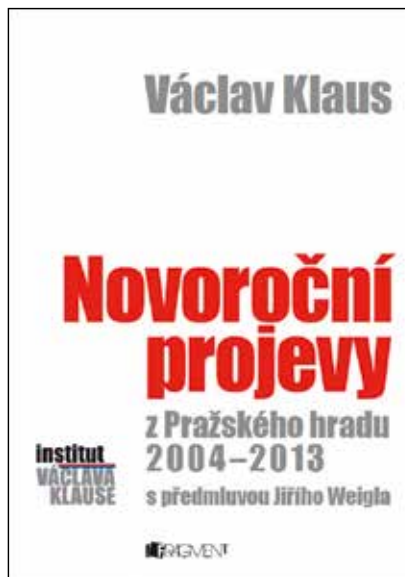

Nakladatelství **Karolinum** nabízí knihu **Marka Loužka „Důchodová reforma“** (2014). První kapitola nastiňuje ekonomické zákonitosti důchodového systému. Druhá kapitola zkoumá důchodovou reformu v mezinárodním srovnání - důchodové systémy v pěti evropských zemích. Třetí kapitola zkoumá důchodovou reformu v ČR po roce 2010. Čtvrtá kapitola se zabývá stárnutím populace a jejím dopadem na důchodový systém. Publikace by neměla chybět v knihovně žádného ekonoma, ani zájemce o veřejnou politiku.

100 stran, 120 Kč

objednávky na: www.cupress.cuni.cz

NOVINKA

Nakladatelství **Fragment** nabízí knihu deseti novoročních projevů, které na Pražském hradě pronesl **Václav Klaus** ve funkci prezidenta České republiky v letech 2004–2013. Jejich soubor představuje zajímavou ilustraci uplynulé doby zachycenou slovy a myšlenkami prezidenta republiky. Knihu doplňují fotografie, které připomínají nejzajímavější architektonické a restaurátorské počiny, k nimž na Pražském hradě došlo v období prezidentství Václava Klause. Předmluvu napsal **Jiří Weigl**.

65 stran

objednávky na: www.fragment.cz

ZÁPIS Z ŠESTÝCH ROZMLUV NA HANSPAULCE

Současné trendy preventivní medicíny – záruka budoucího zdraví nebo chybné uplatnění principu předběžné opatrnosti?

Václav Klaus

V úterý 24. června 2014 se konaly v zámečku na Hanspaulce již šesté Rozmluvy, které byly tentokrát věnovány problematice preventivní medicíny. Naším záměrem bylo společně se zamyslet nad tím, nakolik je rozumná prevence zárukou budoucího zdraví nebo – eventuálně – nakolik hrozí, že současný koncept (a způsob realizace) preventivní medicíny tento svůj úkol neplní a může mít důsledky zcela opačné – jak pro zdraví lidí, tak pro jejich svobodu. Nemluvě o neúnosném zatížení daňového poplatníka.

Debaty se zúčastnilo dvacet hostů, mezi nimiž dominovali významní profesori velkých pražských nemocnic. Debata byla dlouhá, přátelská, produktivní, byť zdaleka ne jednoznačná. Existujícího problému preventivní medicíny si jsou vědomi snad všichni, ne všichni ho však považují za stejně velký a za stejně vážný. Někteří vidí preventivní medicínu jako nezpochybnitelnou samozřejmost a stačí jim zabývat se konkrétními „preventivními programy“. Tento názor však nedominoval.

I když jsme měli v úmyslu věnovat se medicíně preventivní, ukázalo se, že není možné nemluvit o medicíně jako celku. To diskuse – samozřejmě – velmi extendovalo. Pro čistotu diskuse bylo třeba stále hlídat nepřekračování hranice mezi debatou o smysluplnosti prevence v konkrétních oblastech (v případech preventabilních chorob) při splnění řady vážných (a ne vždy v realitě dodržovaných) podmínek a mezi adorací preventivní medicíny jako politicky korektního hesla, které podle dnes dominující doktríny nemá nikdo právo zpochybňovat.

Řadou účastníků byl kladen důraz na hledání racionálních cílů preventivní medicíny, na přirozenost života (i s mnoha jeho strastmi) a jeho délky, na iracionalitu „bránění se stárnutí“ (a jak pěkně řekl jeden z účastníků „umělého anti-agingu“), na individuální odpovědnost člověka za své zdraví (otázka „kdo je vlastníkem zdraví jedince?“). Pro nás, kteří jsme nikoli lékaři, ale pacienti, byla povzbudivá slova typu „pacienti nejsou snůškou diagnóz“, důraz na respekt k pacientovi, požadavek na skromnost lékařů, resp. lékařské profese. Líbil se nám i kriticky myšlený výrok, že „mé-

dia chtějí po lékařích heroickou medicínu“ a neoceňují medicínu „normální“, každodenní, běžnou, ale o to významnější. Téměř všichni – tedy lékaři i nelékaři – zdůrazňovali nebezpečí úzké specializace lékařů na úkor vidění člověka jako celku a negativní důsledky absence role „rodinných lékařů“. Řada účastníků diskuse cítí i jisté „parazitování na prevenci“ (jak z vnitřních zájmů medicíny, tak i „medicínské industrie“).

V kontextu s preventivní medicínou byla zdůrazňována i tato subtémata:

- riskantní a velmi neostrá („fuzzy“) hrana mezi prevencí nemocí (či snížením pravděpodobnosti jejich výskytu) a vyhledáváním nemocí;
- hrozba poškozování pacientů preventivním screeningem – u neinvazivního svou leckdy špatně interpretovatelnou informační hodnotou, u invazivního přímými negativními efekty. Problémem je i neúplná spolehlivost screeningů;
- rizika přečechování možností genetického screeningu pro zdraví jednotlivců i celé společnosti;
- význam nemedicínských prevencí vůči medicínským (chlorování vody, hygiena, atd.), ale naopak i nemedicínských negativních změn (degenerace skladby výživy, změna životního rytmu, posuny, ne-li ztráty genofondu, atd.);
- lékař jako možný nástroj společenské manipulace, zneužitý lékař, resp. zneužitá medicína;
- problematika informování pacientů (nárok pacientů na informace vs. strašení informacemi);
- souvislost nemocí a stárnutí lidí („lámání krčků jako přímý důsledek stárnutí“, „většina nemocí nastává až po padesátce“, atd.). Byl zpochybňován výrok „kuřáci umírají předčasně“ – kdo definuje předčasnost?

V tomto stručném zápise není možné ani zdaleka plně popsat hloubku a šíři proběhlé diskuse. Nezazněly tam extrémní názory, i když tam byli jak „prevencionisté“, neboli ti, kteří větší problém cítí v zanedbání prevence než v jejím nadměrném používání, tak „reakcionisté“ (ne-li reakcionáři :-)), kteří preferují reaktivní medicínu před medicínou preventivní. Za zmínku stojí dva problémy. Prvnímu jsme se záměrně vyhnuli, neboť by vyžadoval samostatné Rozmluvy, druhý jsme vlastně diskutovali celé odpoledne, ale s nejednoznačným výsledkem.

1. Debata o tom, co je vlastně zdravý, dlouhý a kvalitní život a kdo je jeho vlast-

níkem, zda má člověk právo na nezdravý způsob života a neprevenci s důsledkem následně nesmírně nákladné zdravotní péče, se zastavila před klíčovými tématem, kterým je vazba celé této problematiky na způsob financování zdravotnictví.

Pokud by si každý jedinec financoval své zdravotní náklady sám, téma zdravého způsobu života svobodného jedince by bylo zcela irelevantní. Je-li zdravotnictví financováno do značné míry redistribučním způsobem a nepřímou, nenese-li člověk téměř žádnou přímou zodpovědnost za náklady na své léčení, pak je problém neřešitelný. My se pohybujeme spíše v tom druhém systému. Od pokusů z poloviny 90. let vytvořit smysluplný a k individuální zodpovědnosti vedoucí systém financování zdravotnictví jsme neudělali sebemenší krůček vpřed. Nedožde-li k radikálnímu posunu v této věci (při racionálním, tedy určitě nikoli dnešním způsobu zdravotního pojištění), problém preventivní, ale i reaktivní medicíny nelze vyřešit. Určitě ho nevyřeší stát. Většinou bylo odmítáno na první pohled lákavé dělení na lidi „odpovědné a neodpovědné“, což je konstruktivistický a elitářský pohled vyvolených.

2. Prvotním záměrem při organizování těchto Rozmluv bylo zodpovězení otázky, zda se pohybujeme výlučně uvnitř medicíny (a my laikové k tomu vlastně nemáme, co říci), nebo zda jsme v obecně společenském, či sociálně-etickém dilematu intertemporálního rozhodování člověka, vycházejícího nejen z jisté implicitní hodnoty diskontní míry – vyjadřující preferenci času, ale i z dobové adorace principu předběžné opatrnosti (precautionary principle), která se projevuje nejen v medicíně, ale i v debatě o globálním oteplování a ve spoustě dalších společenských témat. I toto jsme jsme nastolili, ale k jednoznačnému názoru jsme nedospěli. Jako autor tohoto pokusu o shrnutí dlouhé a v mnohém protikladné diskuse si myslím, že se tomuto „kontextu“ nemůžeme vyhnout, resp. že ho nesmíme podcenit. Má neskonale větší význam, než si člověk – přesvědčený o zvládnutí svého parciálního tématu – je ochoten připustit.

Snad ještě dvě hezké formulace: preventivní medicína nám bere otužilost, vývoj medicíny nezastavíme. O nich snad někdy příště. Ale už teď ještě několik – pro lidi – příjemných závěrů, které byly v rámci diskuse brány jako samozřejmost: káva ničemu nevadí; cholesterol také ne; mamografie je spíše nebezpečná.

Václav Klaus, 25. června 2014.

ZPRÁVA ZE SEMINÁŘE

Sto let od počátku první světové války

V pondělí 16. června 2014 uspořádal Institut Václava Klause seminář „Sto let od počátku první světové války“. Na panelu, který moderoval prezident Václav Klaus, vystoupili výkonný ředitel Institutu Václava Klause Jiří Weigl, Jan Eichler z Ústavu mezinárodních vztahů, Ladislav Tajovský z Národohospodářské fakulty Vysoké školy ekonomické a vedoucí katedry politologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně Stanislav Balík.

Jiří Weigl ukázal, že první světová válka nebyl pouze skutečně globální světový konflikt. Byl to zásadní civilizační předěl, který nenávratně změnil svět, Evropu i naši zemi. Válka měla zásadní dopady geopolitické. Evropa, která od velkých zeměpisných objevů byla dominantní silou světového vývoje a rozhodující mocenskou oblastí světa, touto válkou zahájila svůj mocenský úpadek. První světová válka svým neočekávaným průběhem a charakterem otřásla veškerými autoritami tehdejší společnosti. Odmítnutí minulosti otevřelo prostor pro politický a společenský radikalismus, utopická a extremistická hnutí a ideje a revoluční vlnu, inspirovanou bolševismem a jeho zdánlivým protipóly fašismem a nacismem. Pouze v důsledku první světové války a fatální porážky centrálních mocností bylo možné uvažovat o vzniku samostatného českého státu.

Jan Eichler se zaměřil na otázku, proč vůbec první světová válka vypukla, jaké byly její hlavní příčiny, proč trvala tak dlouho a přinesla tolik zmařených lidských životů a tak vysoké hmotné škody. Klíčovou příčinou první světové války byl přehnaný militarismus. Militarismus je nebezpečný v každé době a je jedno, zda je to militarismus klasický (vojenská řešení politických problémů vnucují vojáci politikům) nebo netradiční (když vojenská řešení politických problémů vnucují politikové vojákům). Ne-

jen v době první světové války byl nadbytek politiků a nedostatek státníků. Politické elity se stále více blížily ke kraji pomyslné propasti. Čím blíže k ní byly, tím méně si uvědomovaly riziko, že přepadnou přes její okraj. Skuteční státníci by si, na rozdíl od pouhých politiků, vždy měli udržovat kontrolu nad vojenskými elitami, neměli by si nechávat vnučovat jejich plány. Eichler ocenil druhého českého prezidenta, který (na rozdíl od svého předchůdce) byl k mezinárodnímu intervencionismu zdrženlivý.

Ladislav Tajovský ukázal, že svět první světovou válkou vstoupil do století mimořádných úspěchů na poli vědy a techniky, století růstu životní úrovně, ale také století největších masakrů v lidských dějinách. Velká válka znamená počátek procesu marginalizace Evropy co do jejího postavení ve světovém ekonomickém a politickém systému, který se do dnešních dnů nepodařilo zásadním způsobem zastavit či dokonce jen zbrzdřit. Během první světové války se zvýšila jak míra zdanění, tak rozsah a důslednost nejrůznějších regulací a intervencí, nevratně se posunul vliv státních orgánů na každodenní ekonomické rozhodování. První světová válka bývá proto uváděna jako učebnicový příklad fungování tzv. efektu západky – míra regulace a státních intervencí se pohybuje směrem nahoru skokově v době ekonomických či politických otřesů, aby se pak už nikdy nevrátila na původní úroveň. V této logice byla válka z let 1914–1918 předchůdkyní Velké hospodářské krize a druhé světové války.

Stanislav Balík vyložil první světovou válku jako počátek války kulturní. První světová válka zásadně změnila ideje, šlo o okamžik zrození naší současnosti. První světová válka představovala nejničivější válečný konflikt, který se kdy dotkl českých zemí. Nutně nepřesné odhady za celé české země hovoří až o 300 000 padlých (bez rozlišení českých

a německých jazykových území). Celosvětově se do války zapojilo 70 milionů vojáků, z toho 4 miliony na straně ústředních mocností. První světová válka přinesla přelom v ideovém směřování, odstup od starého světa symbolizovaného náboženstvím. Lidé přestali věřit v člověka i Boha. Prázdný prostor byl vyplněn novou ideologií – kulturním marxismem. Poválečná Evropa byla nakloněná revoluci, posílil vliv socialismu i komunismu. První světová válka představovala výstřel proti Západu a jeho staletému řádu, který měl být rozvrácen. Horká fáze války přešla vzápětí ve válku kulturní.

V diskusi Václav Klaus přiznal, že pronesl desítky projevů k druhé světové válce, ale ne k první světové válce, což je možná škoda. Pavel Nýč z nakladatelství Fragment připomněl roli moderní techniky při válečném vyvražďování. Pavel Tomáš se zeptal, jaká byla role Františka Josefa I. při vypuknutí první světové války. Jeden z posluchačů položil rovněž otázku, zda válka jako fenomén nemá cyklický charakter.

Jiří Weigl odpověděl, že František Josef I. byl rigidní člověk, který zabránil modernizaci Rakouska, ale jeho vinu na rozpoutání války by nepřeceňoval. Podle Jana Eichlera cykličnost válek lze vysvětlit tak, že působení hegemonu vyvolává válku, objeví se nový hegemon, formují se noví vyzvatelé a vznikne nová válka. Budme rádi za studenou válku, která skončila bez jediného výstřelu. Ladislav Tajovský doufá, že cykličnost válek je jen chiméra. Rizikovým faktorem je však koncentrace mladých mužů ve městech. Stanislav Balík by všechny války neházel do jednoho pytle. Na Františka Josefa I. bychom podle něj měli vzpomínat s láskou. Pro Čechy a Slováky přinesla první světová válka přes veškeré neštěstí i jeden pozitivní efekt: šlo o poslední oběť k získání samostatného státu.

Marek Loužek

NOVINKA

Institut Václava Klause nabízí sborník „**Sto let od počátku první světové války**“ (2014). Do sborníku přispěli **Jiří Weigl, Jan Eichler, Ladislav Tajovský, Stanislav Balík, Václav Vlk st., Robert Kvaček, Dominik Duka, Josef Tomeš a Rajko Doleček**. V přílohách najde čtenář historické dokumenty: rakousko-uherské ultimátum Srbsku z 23. července 1914, provolání Františka Josefa I. „Mým národům“ z 28. července 1914 a Manifest českých spisovatelů z 17. května 1917. Předmluvu ke sborníku napsal **Václav Klaus**.

160 stran, 100 Kč.

objednávky na: www.cepin.cz